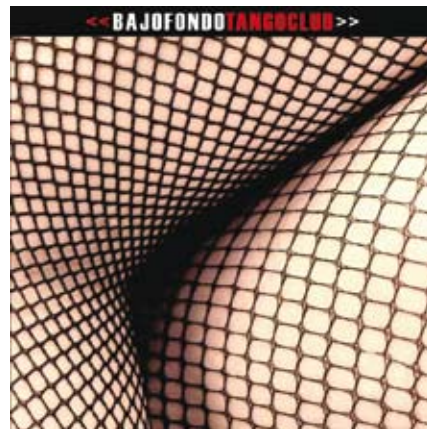


# Nee joh! Tango?

Neotango is gewoon elektronische muziek met een bandoneon erbij. De hele neotango-ontwikkeling is de afgelopen jaren eigenlijk langs me heen getrokken. Ik was te druk bezig met het doorgronden van de *retrotango*: de geheimen en trucs van de traditionele tangostijlen uit de jaren '40 en '50, de *tango nuevo* van Piazzolla en de organische mystiek van Pugliese. Inmiddels is neotango een volwassen genre geworden en wordt het tijd dat ik er eens serieus naar ga luisteren. Cor Glorie gaf me zijn lijstje van de vijf beste cd's. Via de Pirate Bay had ik in een uur tijd de *crème de la crème* van de neotango op mijn iPod staan. Want wat ik me afvroeg was: heeft die muziek nou echt iets met tango te maken?

DOOR GERARD VAN DUINEN

Als je tango muzikaal-technisch analyseert kom je op een paar elementen die bepalend zijn voor het genre. Elementen die typerend zijn en een muziekstuk herkenbaar maken als tango. Andersom werkt het ook: door die dingen in een arrangement te gebruiken gaat het gelijk naar tango ruiken. Het overheersende kenmerk is het gebruik van ritme. Alle tango valt eigenlijk terug te leiden tot vier basisritmes: in tweeën, in vieren, de *sinco* en het 3/2 ritme. Die vier basisritmes komen altijd weer terug, in eindeloos veel opvattingen en mutaties – verschoven, over elkaar heen, snel of langzaam. Alle tango – van De Caro tot Piazzolla, van Arolas tot Ziegler – valt te herleiden tot deze basis, al zijn de verschillen in opvatting enorm. Sommige ritmes kom je nooit in tango tegen. De swing die in jazz zit bijvoorbeeld. En ook het basisritme in pop en rock met de snaredrum op de twee en de vier bestaat niet in tango omdat het zo sterk tegen de basis ingaat. Maar niet zozeer deze vier basisritmes definiëren tango, maar de manier waarop



ze gebruikt worden. Door het tegenover elkaar plaatsnemen ontstaat spanning, juist omdat de verantwoording voor het ritme niet bij één muzikant ligt. Het ritme is een estafettestokje dat tussen de muzikanten in een band steeds doorgegeven wordt – of afgepakt. Daarom klinkt tango met een percussionist altijd zo braaf. De ritmische spanning in de muziek verdwijnt omdat er nog maar één de baas is: de drummer. Hetzelfde hoor je als een symfonie orkest een tango gaat spelen. De dirigent is dan de drummer, de muzikanten volgen netjes

en de zeggingskracht verdwijnt.

Andere muzikaal-technisch aspecten van tango zijn articulatie en frasering. Articulatie is de manier waarop de melodie gezegd wordt. De noten die het belangrijkste zijn krijgen een vet accent en de minder belangrijke vulnoten worden bijna ingeslikt. Frasering is de andere benadering van de melodie, de meer lyrische kant. Door richting te geven aan een lange melodische lijn en de noten over te maat heen te plaatsen ontstaat een individuele opvatting. Luister naar hetzelfde liedje door vijf tangozangers gezongen en je hoort vijf verschillende werelden. Laat een stel goedgetrainde klassieke musici een partituur van Piazzolla spelen en het klinkt als slappe thee. Als een paar *tangueros* precies dezelfde noten spelen, maar dan met articulatie en frasering: tequila!

Wel muzikaal maar niet technisch is de expressie die bij tango hoort. Tango moet je spelen alsof je leven er vanaf hangt. Elke noot is essentieel en moet met volle overtuiging verteld worden. Noem het expressie, noem het passie, noem het energie, noem het *polenta*... het gaat om die 300% inzet die een ongekeerde emotie overbrengt.

Voor mij zijn dit de kernwaarden van de Argentijnse tango. Ik kan er nog uren over doorpraten en uitleggen, maar dit is de essentie. Ik ben een purist, dat geef ik graag toe, maar met een *open mind*. En met die open mind begon ik naar de aanraders van Cor te luisteren.

De eerste plaat die ik beluisterde was *Otros Aires*. Wie schetst mijn verbazing als het eerste wat ik hoor een nogal oubollige oude opname van *La Viruta* is. Die na acht maten overgaat in nogal oubollige *dance-groove*. De twee akkoorden uit het intro zijn de basis voor de rappende zanger. Het procedé is direct duidelijk: Otros Aires gebruikt samples van oude tango's om een eigen sound te maken. Samples in de zin van dat ze een fragment oude stijl naspelen en in een groove zetten met een geprogrammeerde drumtrack, en letterlijke samples: zinnestjes van Gardel met name, die keurig netjes met de drumtrack is gesynchroniseerd. Als ritmische basis wordt in elk nummer gekozen voor een *feel* uit de R&B of *dance*. De programmering is nogal simpel en obli-gaat helaas. De zanger zingt en rapt niet onverdienstelijk – zijn Engels is *cute*. Hij

fraseert als een popzanger, wat in de wat complexere melodie van *Barrio de Tango* nogal knullig overkomt. De bindende factor is de vaak gedubde bandoneon, die meest een vrije rol heeft en kleine verbindingen en solootjes speelt. De rest van de begeleiding is vlak qua sound en articulatie. Hoor ik tango? Nee, ik hoor hitparade-muziek, met *Milonga Sentimental* als kanshebber voor een zomerhitje. De steeds terugkerende stem van Gardel en het geluid van de bandoneon zijn natuurlijk verwijzigen naar tango, maar de geprogrammeerde ritmes bepalen de sound.

Grappig is wel de stilistische keuzes die gemaakt zijn: hitparaderitmes uit de jaren '90, keyboardsounds uit de jaren '80, samples uit de jaren '20, en vaak een vette ruis of kras door het nummer gemixt om het authentiek te maken. Otros Aires maakt retro-neotango denk ik.

Bajofondo is van een andere orde. Hun plaat *Bajofondo Tango Club* is veel beter en eigentijdser geproduceerd dan *Otros Aires*. Het eerste stuk *Montserrat* klinkt vet, en is goed in balans zowel qua sounds als qua opbouw. Hier is de producer de baas, en niet de muzikanten. Gustavo Santaolalla is dan ook een oude rot in de muziekwereld: hij is inmiddels bijna 60. Bajofondo heeft zijn internationale doorbraak betekend. Hij is inmiddels een veelgevraagd film- en commercialcomponist, en kon voor de derde Bajofondoplaat zelfs iemand als Elvis Costello strikken. *Bajofondo Tango Club* is music for the millions: *dance*, maar verre van hardcore. Geen agressieve elektronische noise, maar energieke en vrij warme muziek. Warm door het incidentele gebruik van een bandoneon en een violist. Warm door de keuze van synthesizersounds in bekende

## Flamante

Wij zijn gespecialiseerd in:

- Handgemaakte **Tango**, flamenco en salsa schoenen
- Ruime sortering
- Diverse accessoires

Openingstijden:  
di. t/m za 11.00 - 18.00 uur

Singel 180, 1015 AJ Amsterdam  
tel: 020 422 39 50 / fax: 020 683 33 54



kleuren – ik hoor Jean Michel Jarre, ik hoor *orchestral hits* uit de jaren '80, ik hoor *space invaders*.

Eigentijds? Ja, in de zin dat we over twintig jaar deze sound als typisch jaren '00 zullen horen. Vernieuwend? Welja, vanuit de hitparade bekeken is dit een nieuwe lekkere sound. Vernieuwend vanuit tango-opzicht? No way!

Op dit album hoor ik opnieuw geen referenties aan de zo eigen tangoritmiek, alle persoonlijke frasering is keurig in de productie gladgestreken, net als de al te heftige expressie in de samples van Goyeneche. Na een soms best spannend intro start een goede groove, die dan lekker het hele nummer doordreutelt. De partijen van de bandoneon en de viool refereren soms aan prettige tango-clichés, sommige loopjes kun je herkennen als een tangoriffje. Maar dit album heeft evenveel met tango te maken als met het damesduo Baccara, dat in de jaren '70 furore maakte op het Eurovisie songfestival. Maar wel goed gedaan dus. Het nummer *Brumas* is echt mooi – *Naranja en Flor* is echt lelijk trouwens.

Volgende op mijn lijstje is Tanghetto. Ik koos voor hun tweede plaat *Hybrid Tango*, vanwege de titel die lekker duidelijk is. Hybride betekend immers “een kruising zijnd”, en zelfs “bastaard”. En dat geeft de intentie van de muziek goed weer. Het eerste nummer van de cd heeft *Más de lo mismo* – meer van hetzelfde. Fijn altijd, een scheutje ironie. Het is een wat meer



upbeat tempo dan de meeste tracks, maar volgt duidelijk het Tanghetto-concept. De bandoneon heeft de hoofdrol met een ‘gevoelige’ melodielijn in koude Piazzolla stijl, de drummer speelt een zeer basic rock-groove (soms iets hippers), de keyboards vullen keurig af en soms speelt de gitaar een frappant flamenco-cliché. Een hele cd achter elkaar is me wat eenvormig – elk nummer start wéér met een sensitieve linkerhandmelodie van de bandoneon – maar ik heb het gevoel dat dit eerlijke muziek is. Niet zo briljant gespeeld en geproduceerd als Bajofondo, maar wel oprecht.

Als ik deze jongens zou coachen zou ik ze verbieden om overal zo'n lullige dreun onder te drummen, dat neutraliseert al die leuke tangoritmefondsten. Stel je voor dat je Steward Copeland (van The Police) hier zou laten meespelen, in plaats van deze dreutel. En als de bandoneon ietsje minder mechanisch zou spelen, gewoon met wat meer expressie. Beetje over de maten heen glijden... kom op!

Het project van Carlos Libedinsky heet Narcotango. Carlos is een beetje gefrustreerd. Op zijn huidige site schrijft hij nog steeds nadrukkelijk dat hij de elektrotango echt zelf heeft uitgevonden en niet van Gotan Project heeft gejat. Die plaat hoorde hij immers pas voor het eerst in 2006, jaren na zijn Narcotangoplaat! *Sure, whatever...*

Het concept *Narcotango* is een diepe geprogrammeerde groove met een lange bandoneonmelodie. De programmering is best in orde – al klinkt het me nu al erg gedateerd in de oren. Veel *Space Invaders* en borrelende geluidjes weer. Het zwakke punt is echter het melodisch materiaal dat gewoon heel ongeïnspireerd is. De solist



(meestal de bandoneon en soms de viool of de gitaar) probeert soms nog wel wat expressie te geven, maar het is allemaal erg karig. Hierdoor worden de lange lijnen langdradig, zelfs vervelend, want de paar clichés die Libedinsky gebruikt komen ook elk nummer weer terug.

De sfeer is meest relaxed, ook in de snellere nummers. En je raadt het al: zonder interactieve tango-ritmes, zonder frasering, zonder articulatie en met de expressie van een diplomaat in ruste, scoort Narcotango laag op mijn tango-meetlat.

Tot slot de godfathers van de neotango – Gotan Project. De befaamde eerste plaat *La Revancha del Tango*. Ik heb hem in de afgelopen jaren overal en nergens in stukjes horen langskomen. In de paskamer, het grand café, tijdens een sfeervolle documentaire, in de milonga. Nu dan eens alle tracks achter elkaar beluisterd.

Een van de leuke dingen van deze plaat is dat de muziek veel lagen heeft. Zo simpel als je als luisteraar door de concepten van Otros Aires en Libedinsky heenprijkt, bij Gotan Project valt genoeg te horen. De productie is van een hoog niveau, maar de plaat is artistieker, ambitieuzer dan bijvoorbeeld Bajofondo. De melodieuze zijn goed geschreven met noten die een lekkere spanning met de akkoorden creëren – een techniek die veel in tango wordt gebruikt maar niet typerend is. Het sterke punt van de plaat is de kwaliteit van de solisten. Bandoneon, viool, gitaar, piano, alle solos en fills klinken lekker, doordacht, goed gespeeld. Alleen de zangeres heeft nogal de neiging naast de noten te zingen – vals dus – maar vreemd genoeg past dat wel. Expressie? Ja, best wel. Frasering en

articulatie? Zeker wel. Tangoritmiek? Nauwelijks. Het kernpunt van de plaat is immers de vermenging van tangowaarden met *dance*. En dat is op deze plaat goed gelukt – smaakvol en gebalanceerd. En de combinatie van *coole* elektro met warme sounds en akoestische instrumenten leverde terecht wereldsucces op.

De grote breuk tussen neotango en retrotango zit dus in de ritmische opvattingen. Verbaast het u? Neo is strak, geregeerd door de (geprogrammeerde) drummer. Een groove die, eenmaal ingezet, tot het eind toe doorgaat, misschien een of twee keer een paar maten stopt om naar een hoogtepunt te sturen. Retro is organisch, en elk instrument kan een ritme verschuiven, versterken of tegenspreken. In retro gaat het niet om die ene groove, maar op de manier waarop de verschillende ritmes tegenover elkaar gezet worden.

Neotango is voor een breed publiek toegankelijk: het is letterlijk populaire muziek waar mensen over de hele wereld van kunnen genieten. Retrotango is een niche, de complexiteit vereist meer inzet van de luisteraar. Waar Gotan Project in voetbalstadions over de hele wereld speelt voor een meestal jong publiek, speelt Astillero in jazzclubs en concertzalen – ook over de hele wereld trouwens.

Tango is een sterk merk. Het suggereert passie, broeierige intimiteit en spanning. *Tango sells*. Techno, dance en R&B worden snel kil en afstandelijk. Het koppelen van lounge aan tango is een briljante marketingzet. Ik begrijp wel hoe Gotan Project in een paar jaar tijd meer platen verkocht dan Pugliese in zijn hele leven. Neotango wordt dan ook niet gemaakt voor in de milonga – kom op, er is geen band in de wereld die kan leven van optreden voor die paar tangodansers. Als ik zelf dans hou ik van de grilligheid van de retrotango. De extreme dynamiek, de plotselinge karakterwisselingen en de ritmische contrasten dwingen me tot passen en figuren. Op neotango kan ik niet dansen: te vlak, te voorspelbaar, en de groove weerhoudt me van de basisbeweging: het lopen op de 1<sup>e</sup> en 3<sup>e</sup> tel.

Toch begrijp ik het succes van neo voor tangodansers wel. De flow van de muziek opent voor goed getrainde dansers een wereld aan nieuwe mogelijkheden. Ik zag Hugo en Marieke prachtige optredens geven op neotango. In een workshop

zag ik Lizelot schitterende bewegingen uitleggen. Toch heb je bijna een professionele dansopleiding nodig om zo mooi te kunnen bewegen. Voor de meeste dansers in een salon is neotango gewoon lekker duidelijk. Net als in de muziek van Lomuto of Canaro of De Angelis weet je als leider altijd precies waar de beat zit – in deze maat, Ën in de komende acht maten.

Muzikaal gezien is er – zoals in elk genre – goede en slechte neotango. Spannende en saaie, gemakzuchtige en inventieve, mooie en lelijke. Op het moment bestaan er nog harde scheidslijnen tussen neo en retro. Het is aan de muzikanten wereldwijd om over hun grenzen heen te kijken en echte innovaties te maken. Tot die tijd is neotango gewoon elektronische muziek met een bandoneon erbij. ■

La Cadena maakt al ruim 15 jaar dit veel gelezen en gerespecteerde tijdschrift.

Na het vertrek van de vorige zijn wij op zoek naar een nieuwe

## Eindredacteur m/v

De redactie communiceert via een eigen mailinglijst en vergadert éénmaal per maand in Amsterdam. La Cadena heeft voor haar vrijwilligers een budget beschikbaar voor een ruime onkostenvergoeding. Heb je interesse of vragen, bel of mail de redactie: 020-6822203 redactie@lacadena.nl

La Cadena

Wij zoeken iemand die bekend is met de tangoscene en die (liefst) ervaring heeft met het redigeren van teksten. De eindredacteur loopt alle redactionele stukken na op taal- en stijlfouten en kort ze in waar nodig, dit in overleg met de redactie. Gemiddeld gaat het om zo'n 20 pagina's per nummer. De eindredacteur overlegt met de redactie over mogelijke nieuwe kopij, plaatsbaarheid van stukken, wenselijke aanpassingen en dergelijke.

## 22Tangosalon



**Tangotacion en Tapas**  
za 25 april 21:00 - 01:00  
Tweede Walstraat 118, Nijmegen